

CONSTRUCȚIA *ca* + GERUNZIU ÎN LIMBA ROMÂNĂ ȘI ECHIVALENTELE SALE ÎN LIMBA BULGARĂ

Vania Nakova

Obiectul prezentei cercetări îl constituie construcția *ca* + gerunziu, care reprezintă o întrebuințare prepozițională a gerunziului în poziția de predicativ suplimentar. Scopul analizei este de a se stabili caracteristicile sintactice ale regentului verbal și celui nominal al gerunziului, tipologia complinirilor sale și corespondențele construcției în limba bulgară. Vom acorda atenție și unor restricții cu privire la comportamentul gerunziului, precum și la necesitatea folosirii prepoziției *ca*.

În limbajul publicistic, precum și în alte stiluri ale limbii române culte, se întâlnesc adeseori enunțuri de tipul: ... *este considerat ca fiind cel mai bun pretendent; s-a arătat ca fiind capabil...*; *este indicat ca având un rol...* etc. Aceste structuri au două elemente principale: o formă verbală, care servește ca regent al construcției, și un grup format în jurul unui gerunziu. Grupul gerunzial este introdus prin prepoziția *ca* și este urmat, în mai toate cazurile, de cel puțin o complinire. Întregul grup ocupă poziția sintactică de predicativ suplimentar¹.

Poziția sintactică de predicativ suplimentar este una dintre realizările funcționale ale gerunziului, cu sau fără adjuncți (de ex.: *O văd trecând pe stradă.*). Gramatica menționează că toate clasele lexico-gramaticale se pot actualiza în această poziție (*Gramatica*, vol.II, p.300). Totuși, putem preciza că poziția este preponderent nominală – în această poziție se află cel mai des substantivul, adjectivul, pronumele și formele verbale nepersonale. Realizările pot fi nepredicative (pe lângă cele enumerate mai sus se așează și adverbul și interjecția, ambele având o frecvență scăzută) și predicative (printr-o propoziție subordonată).

¹ Folosim denumirea acceptată, de *Gramatica limbii române*, Editura Academiei Române, București, 2005.

Întreaga construcție, începând cu particula *ca*, poate fi înlocuită printr-un nume sau un grup nominal, cu sau fără prepoziție, în funcție de verbul regent, sau printr-un substitut, urmat de o propoziție atributivă:

- a. El este considerat *ca fiind un om bun*.
- a1. El este considerat (drept) *un om bun*.
- b. S-a dovedit *ca fiind un mare lider*.
- b1. S-a dovedit *un mare lider*.
- c. Este indicat *ca având o mare importanță*.
- c1. Este indicat *ca unul care are o mare importanță*.

Așadar, putem distinge două variante ale realizării predicativului suplimentar prin gerunziu: 1) în mod direct, când grupul gerunzial urmează imediat verbul regent, și 2) în mod mijlocit, când grupul gerunzial este introdus prin prepoziția *ca*.

Se impune întrebarea de ce în cea de-a doua situație se simte nevoia de a se realiza legătura prin prepoziție. Vom examina două ipoteze: 1) prepoziția este cerută de verbul regent sau 2) prepoziția este cerută de grupul gerunzial.

Pe de o parte, apariția prepoziției este justificată de particularitățile semantice ale verbului regent. De exemplu:

- Îl văd venind pe stradă.* (percepție fizică)
- Îl văd ca venind din altă lume/ în locul fostului ministru.* (percepție mentală)

Pe de altă parte, gerunziile unor verbe apar foarte rar sau deloc în context neprepozițional. De exemplu, gerunziul verbului *a fi*:

- **Îl văd fiind obosit/ succesorul fostului ministru.*
- **Îl văd având mare noroc.*
- Îl văd ca fiind succesorul fostului ministru.*¹

În *Gramatica limbii române* se fac următoarele precizări: „Construcțiile în care gerunziul este precedat de particula *ca* reprezintă realizări ale funcției sintactice de predicativ suplimentar. Aparent, sunt două tipuri principale: al calității: *S-a prezentat ca fiind doctor*. („ca unul/ceva/cineva/ care este...”) și al comparației: *Se poartă ca având de*

¹ Este necesar să luăm în considerare și compatibilitatea semantică și aspectuală dintre regent și gerunziu.

plătit o poliță. („ca și cum ar avea...”). De fapt, în ambele situații construcția gerunzială desemnează o ipostază prezentată ca ipoteză, prin comparație ireală (non-factiv sau contra-factiv)” (*Gramatica*, vol.I, p.533).

Considerăm că delimitarea acestor două tipuri rezultă din semantica verbului regent (*a se prezenta/ a se purta*), și nu se referă direct la comportamentul gerunziului și complinirile lui. În ceea ce privește aspectul ireal, de ipoteză, al construcției, credem că aceasta se datorează de asemenea semanticii regentului verbal. Luăm în considerare încă un exemplu: *S-a dovedit ca fiind un om cinstit*, care poate fi parafrazat în următorul fel: *A dovedit că este un om cinstit*. Este evident că această construcție nu conține în toate cazurile aspectul de ipoteză și irealitate, iar forma gerunzială poate avea un rol pur gramatical – de copulă, în cazul verbului *a fi*, sau poate echivala cu o propoziție relativă redusă, a cărei expansiune s-ar realiza prin modul indicativ.

Gramatica Academiei Române adaugă, mai departe, și o clasificare semantică a verbelor care pot alcătui astfel de structuri: 1) verbe de opinie și evaluare – *a considera, a socoti, a crede, a (re)cunoaște* etc. și 2) verbe care descriu provocarea unei impresii – *a suna, a apărea, a arăta, a prezenta, a releva, a imagina, a descrie* etc. (*Gramatica*, vol.I, p.534). Materialul lingvistic adunat pentru a servi cercetării de față a arătat că verbele regente sunt, în mai toate cazurile, verbe de procese cognitive, de apreciere, de prezentare, de observare, de acceptare etc., de pildă: *a considera, a (se) arăta, a se dovedi, a se remarca, a apărea, a indica, a cataloga* etc. Exemplele folosite sunt extrase de pe internet în mod arbitrar.

Trăsătura sintactică distinctivă a predicativului suplimentar îl constituie faptul că acesta se raportează concomitent la un nominal (nominalul avansat¹) și la verbul regent. Această dublă subordonare se observă în două direcții. Guvernarea din partea verbului se manifestă prin controlul asupra subiectului gerunziului, care poate coincide cu subiectul verbului sau cu obiectul direct, iar în cazul în care regentul este o formă verbală nepersonală sau un abstract verbal – și cu un obiect indirect, prepozițional sau cu un atribut. Guvernarea din partea numelui avansat se manifestă în mod formal, prin acord, în cazurile în care gerunziul apare la diateza pasivă. Când servește ca o copulă în combinație cu o formă flexibilă (adjectiv, participiu, unele numerale), acordul cu numele avansat se impune forme flexibile.

¹ Termen folosit în *Gramatica limbii române, ed.cit.*

În *Gramatica limbii române* sunt indicate și unele limitări combinatorii ale gerunziului din aceste construcții: „gerunziul apare întotdeauna postpus față de verbul regent, nu poate fi izolat și nu poate avea un subiect exprimat, în schimb, poate fi pasivizat sau trecut la forma negativă” (*Gramatica*, vol.I, p.534).

- Regentul verbal al construcției poate fi:

1. O formă verbală personală:

1.1. 1.1. La diateza activă:

Marcați toate mesajele ca fiind citite.

Interesant este faptul că, deși mai puțin de 1% *au indicat* Spania *ca fiind* cea mai profitabilă țară membră UE...

Totul este răstălmăcit, inclusiv declarațiile martorilor, și în încheierea de ședință *apar* vorbele țeparului *ca fiind* reale și dovedite cu acte.

1.2. La diateza reflexivă:

Ea *s-a arătat ca fiind* o femeie foarte înțeleaptă și chiar a afirmat că i-ar ierta lui Silviu o aventură, dacă acesta s-ar întoarce acasă...

Aproximativ 30 de ani mai târziu, prietenia dintre Spielberg și Williams *s-a dovedit ca fiind* una dintre cele mai durabile și credincioase colaborări...

1.3. La diateza pasivă:

14 februarie *este cunoscută ca fiind* ziua universală a îndrăgostiților.

Dacă copilul *este înregistrat ca având* handicap nu mai trebuie depus alt dosar.

Sistemul obiectiv, în conformitate cu care dreptul comercial *este considerat ca având* drept obiect normele juridice „aplicabile comerțului”...

Trebuie subliniat faptul că aceste texte nu *sunt considerate ca putând* fi complet înțelese fără legarea lor de restul textelor biblice.

2. Un participiu:

Reexaminarea dispozițiilor *constatate ca fiind* neconstituționale din Legea privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri.

Stingătoarele „China Export” - *vândute ca fiind* „made in C.E.”.

Pentru a verifica respectarea prevederilor și condițiilor impuse operatorilor *desemnați ca având* putere semnificativă pe piața serviciilor de comunicații...

3. Un participiu substantivizat:

Dintre *cei recunoscuți ca având* probleme de sănătate mintală marea majoritate suferă de anxietate sau depresie.

... și *cei considerați ca putând* fi ușor reeducați, vor putea desfășura activități lucrative și socio-lucrative...

4. Un substantiv verbal:

În Franța, *recunoașterea* unei asociații *ca fiind* de utilitate publică se face în funcție de scopul și activitatea efectivă a asociației respective.

5. Un gerunziu (ar fi posibil, cu toate că se evită din cauza repetării formei):

...*considerându-se ca având* un rol important... (exemplul meu)

Regentul verbal poate fi nu numai un verb la un mod personal, ci și o formă verbală nepersonală, chiar și un substantiv de proveniență verbală. Pentru a respecta termenii sintaxei, trebuie să precizăm că, în cazul din urmă, nu putem vorbi despre funcția de predicativ suplimentar (fiindcă lipsește un predicat propriu-zis), ci de funcția de atribut prepozițional în cadrul grupului nominal (*recunoașterea* unei asociații *ca fiind* de utilitate publică; *vândute ca fiind* „made in C.E.”).

- Regentul nominal (nominalul avansat) al construcției poate fi:

1. Un nume în cazul nominativ (funcția de subiect):

Standardizarea este recunoscută astăzi *ca fiind* disciplina esențială pentru toți agenții economici.

Ea s-a arătat *ca fiind* o femeie foarte înțeleaptă...

Texas este unul din statele *care* pot fi considerate *ca aparținând* atât Vestului, cât și Estului Statelor Unite ale Americii.

Funcția de nume predicativ al numelui regent este posibilă numai în cazul în care verbul regent apare la o formă nepersonală:

El este *elevul*, considerat *ca fiind* cel mai talentat. (exemplul meu)

2. Un nume în cazul acuzativ (funcția de obiect direct):

Marcați toate mesajele *ca fiind citite*.

Interesant este faptul că deși mai puțin de 1% au indicat *Spania ca fiind* cea mai profitabilă țară membră UE...

3. Un nume în cazul dativ (funcția de obiect indirect):

... și condițiilor impuse *operatorilor* desemnați *ca având* putere semnificativă pe piața serviciilor de comunicații...

4. Un nume în cazul genitiv (funcția de atribut):

În Franța, recunoașterea *unei asociații ca fiind* de utilitate publică se face în funcție de scopul și activitatea efectivă a asociației respective.

5. Un grup prepozițional (funcția de obiect prepozițional):

Cu diferența însă că nu se mai vorbește *despre anii respectivi ca aparținând* „generației”...

Exemplele culese arată că funcțiile 3, 4, 5 al numelui regent, precum și funcția de nume predicativ sunt posibile numai în cazul în care verbul regent apare la o formă nepersonală.

- Complimenturile gerunziului

Gerunziul, cu toate că este lipsit de putere predicativă, păstrează unele caracteristici verbale și funcționează ca un centru verbal al grupului. El își menține și valența sintactică, care determină apariția anumitor complimenturi (argumente și adjuncti). După cum am menționat mai sus, gerunziul apare, în mai toate cazurile, însoțit de cel puțin o compliment. Un exemplu, inclus în *Gramatică*, arată că gerunziul poate apărea și singur (cu un compliment *nul*):

Și cei două sute, deși din toate domeniile, sunt deja recunoscuți de toți *ca maritând*. (*Gramatica*, vol.I, p.533)

Gerunziul, în funcție de capacitățile combinatorii ale verbului din care provine, poate primi următoarele complimenturi (argumente și adjuncti):

1. Nume predicativ:

... s-a arătat *ca fiind o femeie...*

2. Complement direct (chiar și exprimat printr-o formă verbală nepersonală):

... cei considerați *ca putând fi ușor reeducați...*

... este înregistrat *ca având handicap...*

3. Complement indirect:

... s-au declarat *ca aparținând minorității respective*

4. Complement prepozițional:

... sunt caracterizate prin Constituție *ca fiind de domeniul legii...*

... este menționată pentru prima dată în documente *ca datând din anul ...*

5. Adjunct circumstanțial:

... era considerată *ca venind din exterior...*

Forma gerunzială, însăși, poate fi la diateza activă, pasivă sau reflexivă:

1... acest website nu va fi considerat *ca oferind* vreo licență...

2... o sumă a fost scoasă *ca nefiind justificată* pentru recuperare...

3. Papuloza bowenoidă este recunoscută *ca prezentându-se* în regiunea...

- Variantele de traducere a construcției în limba bulgară

Alegerea variantei de traducere a construcției în limba bulgară depinde de două aspecte: corespondențele formei gerunziale în limba bulgară și corespondențele poziției sintactice, realizate la nivelul propoziției și la nivelul frazei.

I. Particularități ale gerunziului:

Vom delimita următoarele cazuri:

1) gerunziul verbului *a fi*, folosit ca copulă: în limba bulgară copula se suprimă și întreaga construcție se traduce printr-un grup prepozițional-nominal: *Ea s-a arătat ca fiind o femeie foarte înțeleaptă* -> *Тя се показва като много мъдра жена.*¹

2) gerunziul negativ al verbului *a fi*, folosit ca copulă: corespondența poate fi aleasă dintre participiul prezent activ al altui verb cu o semnificație apropiată sau o propoziție subordonată (cauzativă, de mod etc.): *respinge acțiunea ca nefiind de competența instanțelor române...* -> *отхвърля действието като неотносящо се до компетенцията на...* sau *отхвърля действието, тъй като не е от компетенцията на...*

3) gerunziul pasiv: se traduce printr-un participiu trecut pasiv: *Marcați toate mesajele ca fiind citite.* > *Маркирайте всички съобщения като прочетени.*

4) gerunziul reflexiv: se traduce prin participiul prezent activ reflexiv *...este recunoscută ca prezentându-se în regiunea...* -> *...e позната като появяваща се в областта ...*

5) gerunziul verbelor impersonale: din cauza imposibilității verbelor impersonale de a forma un participiu prezent activ, se traduc prin propoziție subiectivă (după reflexivizarea regentului dacă este în pasiv): *... erau considerate ca trebuind să facă parte din noul stat.* -> **...бяха смятани за нетрябващи да бъдат част от новата държава.* -> *...(за тях) се смяташе, че не трябва да бъдат част от новата държава.*

6) gerunziul celorlalte verbe: se traduc în bulgară prin participiul prezent activ: *sunt caracterizate prin Constituție ca ținând de domeniul legii* -> *са характеризирани от Конституцията като принадлежащи към сферата на закона.*

II. Modele transformationale:

Construcția se poate parafraza în câteva moduri:

- 1) *...este considerat ca fiind/având... = ...este considerat ca cel care este/ are...
...смятан е за (този/такъв, който) (имац)...*

¹ În cazul gerunziului verbului *a fi* nu există posibilitate de a fi tradus prin participiul prezent al verbului *съм = a fi*. Verbul *съм* arată unele deosebiri cu privire la alcătuirea formelor nepersonale: participiul prezent activ *бъдещ* a trecut în clasa lexico-gramaticală a adjectivelor, cu sensul 'viitor', iar participiul adverbial (gerunziul) *бидейки* este o formă arhaică.

Funcția sintactică este de predicativ suplimentar.

Selecția prepoziției se impune de verbul regent - *смятан е за / познат е като*.

2) ... *este considerat ca fiind/ având* ... = ...*este considerat că este/are* ...
...*смятан е, че е/има*...

Funcția propoziției subordonate este predicativă suplimentară.

3) ... *este considerat ca fiind/ având* ... = ...*(despre el) se consideră că este/are*...
...*(за него) се смята, че е/има*...

Propoziția subordonată are funcția de subiectivă.

Prin urmare, putem conchide că traducerea în limba bulgară a construcției arată câteva particularități. În majoritatea cazurilor, gerunziul, în afară de cazul lui *fiind*, se traduce prin forma participiului prezent activ, asemănător gerunziului atributiv din grupul nominal, adică gerunziul manifestă particularitățile unui atribut de proveniență verbală. Această modalitate de traducere însă sună cam greoi și s-ar folosi în unele cazuri destul de rare. S-ar prefera construcția cu predicatul impersonal, urmat de o propoziție subiectivă:

... *este considerat ca având un rol important*...
... *е смятан за имащ важна роля*...
... *е смятан като да има важна роля** (un model arhaic)
... *(за него) се смята, че има важна роля*.

Construcția în discuție poate apărea și sub altă formă, în care locul gerunziului se ocupă de o altă formă nepersonală - infinitivul:

... *cel considerat a fi „creierul” atentatelor*...
... *смятаният, че е “мозъкът” на атентатите*.../... *смятаният за “мозъка” на атентатите*...

Concluzii:

Construcția *ca* + gerunziu în poziția de predicativ suplimentar apare ca un grup bine sudat, relativ compact. Credem că necesitatea prepoziției este impusă concomitent de verbul regent, din cauza imposibilității de a se

lega direct de gerunziu, și de semantica gerunziului însuși. Însă înlocuirea prepoziție *ca* cu o altă prepoziție, chiar și acceptată de recțiunea regentului, este, tot așa, imposibilă. Funcția sintactică a gerunziului din construcție variază: de la copulă nepredicativă (în cazul verbului *a fi*) până la echivalentul unei propoziții relative reduse (în cazul verbelor predicative). Selecția modalității de traducere a construcției în limba bulgară este limitată de particularitățile formelor nepersonale bulgare, precum și de respectarea normelor stilistice, care ar impune alegerea uneia dintre variantele transformaționale în defavoarea celorlalte.

Bibliografie

- BOIADJIEV, T., KUȚAROV, I., PENCEV, I., *Съвременен български език: Фонетика, Лексикология, Словобразуване, Морфология, Синтаксис*, „Petr Beron”, Sofia, 1998
- CARAGIU-MARIOȚEANU, Matilda, *Moduri nepersonale*, în SCL, XIII, 1962, nr.1. p.29-44
- CRAȘOVEANU, D., 1970, *Considerații asupra elementului predicativ suplimentar*, AUT, VIII, p.225-230
- DINDELEGAN, Gabriela Pană, *Sintaxa grupului verbal*, ediția a II-a, Aula, Brașov, 1999
- DRĂGHICESCU, Janeta, *Despre dezambiguizarea gerunziului românesc prin traducere*, în LR, XLIX, 2000, nr.2, p.249-260
- EDELSTEIN, Frieda, *Sintaxa gerunziului românesc*, 1972, București
- Gramatica limbii române. I. Cuvântul*, Editura Academiei Române, București, 2005
- Gramatica limbii române. II. Enunțul*, Editura Academiei Române, București, 2005
- Грамматика на съвременния български книжовен език, 2, Морфология*, Sofia, 1998
- ȘUTEU, Flora, *Însemnări pe marginea anumitor construcții gerunziale*, în LR, VI, 1957, nr.5, p.15-22
- TUNSOIU, Olga, *Verbe copulative la mod nepersonal. (Note sintactice)*, în AUB, XVI, 1967, p.149-164
- VASILIU, E., GOLOPENȚIA-ERETESCU, Sanda, *Sintaxa transformațională a limbii române*, București, 1969